

YAŞLI GRUPLARLA SOSYAL HİZMET UYGULAMASI

➔ Demografik verilere göre dünyada 600 milyon dolayında olan yaşlı sayısının 2050 yılında 2 milyara ulaşacağı ve yaşlı nüfustaki artışın daha çok gelişmekte olan ülkelerde meydana geleceği tahmin edilmektedir. Bugün dünyada her 10 kişiden biri 60 yaş ve üzerindedir; 2050 yılında her 5 kişiden birinin 60 yaş ve üzerinde olacağı tahmin edilmektedir.

➔ *Yaşlılık sözcüğü yaşam süresinin geç dönemindeki gelişmenin devamını ve bireydeki değişimleri anlatır. Yaşlılık yaşam konusunda kayıpların ve çöküşün görüldüğü bir dönemdir.*

YAŞLILARA YÖNELİK TUTUMLAR

- *Gelişmiş ülkelerde, ileri yaş yetişkinlere yönelik insanların tutumlarına ilişkin yapılmış çalışmalara rastlanmaktadır. İnsanların, yaşlanma hakkında pek çok önyargısının olduğu, yaşlıların büyük çoğunluğunun ekonomik güvenceden yoksun, yalnız, çok fazla sağlık problemi yaşayan ve fiziksel ve zihinsel güçlerinin zayıf olduğuna inandıkları belirlenmiştir.*
- *Yaşlılara karşı ayrımcı tutumlar modern toplumlarda geleneksel toplumlara oranla çok daha fazladır.*
- *İnsanlar yaşlandıkları zaman yaşlanmaya bağlı olarak özgürlüklerinin kısıtlanacağı ve pek çok zorluk yaşayacakları düşüncesindedirler. Bu durum insanların yaşlanmaya karşı önyargı geliştirmelerine, yaşlılara karşı olumsuz tutum beslemelerine neden olmaktadır*

➤ Yaşlılara karşı çocukların tutumlarının araştırıldığı bir başka araştırmada yaşlıların olumsuzluklarla (baston, buruşukluk, geleneksel kıyafetler giymeyle) ilişkilendirildiği belirlenmiştir. Bununla birlikte çocuklar olumlu deneyimlere maruz kaldığında yaşlılara karşı daha olumlu olmaktadır. Benzer şekilde gençlerin yaşlanma konulu eğitimler almaları ile birlikte yaşlanma ve yaşlılara karşı tutumlarda pozitif yönde bir değişim yaşandığı belirlenmiştir

➤ Yaşlanmaya karşı oluşan olumsuz tutumların, sağlık bakımı veren çeşitli meslek elemanları tarafından benimsendiği görülmüştür. Batıda yaşlı hastalar tanımlanırken internler ve bakım verenler tarafından aşağılayıcı bir terim olan “aciz kimse (crocks)” teriminin kullanıldığı tespit edilmiştir.

YAŞLILARIN KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR

- Yaşlanma sürecinde farklı insan tiplerinin ortaya çıkmaktadır. Yaşlanma sürecinde ortaya çıkan insan tipleri;
- 1. Yaşlılıkta, bir avantaj olarak yaratıcı kaynaklara kendini yönlendirebilen özerk insanlar,
- 2. Sürece uyum gösteren ve öylece kalan insanlar,
- 3. Sürece uyum gösteremeyen ve çeşitli yıkımlara uğrayan insanlar, şeklinde sınıflanmaktadır.

Yaşlı, aynı zamanda hastalık ve yaşam için topluma bağımlı hale getiren kronik olarak güçten düşüren hastalıklarla da yüz yüzedir.

- ▶ Yaşlıların genelde evde bakımı tercih ettikleri, evde bakımı tercih etme nedeni olarak çoğunluğunun aile üyelerinin yanında bulunmayı gösterdiği belirlenmiştir. Yaşlıların huzurevinde kalmak istemedikleri saptanmıştır.

► Yaşlıların karşılaştığı bir diğer sorun ölüm ile ilgilidir.

Ölüm korkusu yaşlılığa özgü değildir; sınırları duruma göre değişiklik gösterir. Ölüm nedeniyle yaşlının çevresindeki insan sayısı azalabilir.

► ölümle ilgili olarak anksiyete duygusuyla baş edebilmek için inkâr mekanizmasının kullanıldığını ortaya çıkarmıştır; ancak, birçok yaşlının konuşmasında “ölüm hoş geldi” veya “doyasıya yaşadım ve ölümden korkmuyorum” sözlerini işitmek olağandır.

- Yaşamın bu sürecinde emeklilik ve eşin kaybı olmak üzere iki kritik olay bulunmaktadır. Her ikisi de yetişkin yaşamının merkezi olan görevlerdir. Eşin kaybı yaşlılar için travmatik bir durumdur.
- Emeklilik, kişinin yaşamındaki en kritik zamandır. Emeklilik kişinin kendi iradesi ve planlaması sonucu meydana gelirse iyi bir durumdur. Başkaları tarafından emir sonucu olursa oldukça karmaşık bir süreçtir.

ULUSLARARASI SOSYAL HİZMET UZMANLARI FEDERASYONU (IFSW) VE YAŞLILIK

➔ *IFSW; yaşlı insanların toplum içindeki yaşam kalitesini artırmak, haklarını ve onurlarını yaşamları boyunca muhafaza etmelerini sağlamak amacıyla; sosyal ve ekonomik politikaların gelişiminin, program ve hizmetlerin uygulamaya konulmasının ve sosyal eylem ve araştırmaların başlatılmasının gerekliliğinin farkındadır.*

➔ Yaşlı insanlar yaşadıkları topluma ve özellikle kendileriyle ilgili topluluklara önemli katkıda bulunma potansiyeline sahiptir. Yaşlıların bilgeliği ile tecrübelerinden verimli olarak faydalanılabilir.

IFSW'nin Yaşlılarla İlgili İlkeleri

- I. Yaşlı insanlar için kapsamlı bir sosyal politika bildirgesi olmalı ve onların yaşlılık süreçleri boyunca farklılıklar gösteren ihtiyaçlarının karşılanmasını göz önüne almalıdır.
- II. Dünyanın her yerinde yaşlılık süreci benzerlik göstermektedir. Yaşlılık sosyal bir konu ve dünya çapında bir meseledir. Birçok ülke kültüründe geleneksel olarak, emeklilik yaşına gelmiş insanlar yaşlı olarak kabul edilir.
- III. Her politika, yaşlı insanların eğer isterlerse çalışmaya devam etme hakları olduğunu yansıtmalıdır. Bununla birlikte; kişisel tatmin duygusunu artırmak ve topluma önemli katkılarda bulunmak için, paralı ve/veya gönüllü olarak çalışma fırsatı gereklidir.
- IV. Herhangi bir politika bildirgesi; yaşlı insanların kendi istedikleri gibi, kendi kararlarıyla ve değişik yaşam tarzlarında yaşama özgürlüklerini kullanma haklarını koruma altına almalıdır.
- V. Fiziksel olarak bağımlı olan yaşlı insanların kendilerine sunulan hizmetleri kabul etme veya onları değiştirmeye haklarına saygı gösterilerek, seçme ve seçenek oluşturma hakkı korunmalıdır.

Bu nedenlerle, IFSW;

özel gereksinim duyan,

- narin ve yaşlılıktan dolayı güçsüz olandan
- daha sağlıklı ve daha iyi yaşlılık süreci geçirene doğru
- gurubun farklılık gösteren ihtiyaçlarını karşılamak üzere,
- çeşitlilik gösteren sosyal hizmetin sağlanması
- ve daha fazla geliştirilmesini görev olarak addetmektedir.

GERONTOLOJİK SOSYAL HİZMET

- **Geronotoloji;** “yaşlanmanın ırkların var olmasına ilişkin evrimsel bir süreç mi?”, “yıpranmanın birikmiş etkisinin sonucu mu?” ve “doğal fizyolojik değişimin sonucu mu?” sorularına yanıt aramaktadır.
- **Sosyal hizmet** öteden beri yaşlılık alanı ve yaşlılarla ilgilenmektedir. Yaşlıların kendilerinin ve yakınlarının olanaklarıyla karşılanamayan gereksinimlerinin karşılanması, sorunlarını çözümlenmesi, doyurucu bir yaşam sürmelerinin sağlanması amacıyla geliştirilmiş hizmetlerin, programların, yasal düzenlemelerin ve politikaların tümü yaşlılık refahı alanı kapsamındadır.

- Sosyal hizmet uzmanları sağlığa ve iyilik haline etki eden fiziksel, psikolojik ve sosyal faktörlerin ilişkisi kurmak amacıyla bütüncül bir değerlendirme yapmak üzere eğitim alırlar.

- *Geriatrik sosyal hizmet gittikçe artan bir şekilde, bir çok sağlık mesleklerinde olduğu gibi, yaşlılıkla birlikte ortaya çıkabilecek problemlerin önlenmesi ve iyilik halinin sürdürülmesi üzerinde odaklaşmaktadır.*

- Gerontolojik sosyal hizmet uzmanları

1. kriz müdahalesi,
2. kısa tedavi modelleri ve yaşlıların başetme kapasitelerini ve
3. informal destek sistemlerini güçlendirmek için aileleriyle çalışma konusunda beceri sahibidir.

- *Hizmet sunumuna etki eden engellerin ortadan kaldırılması gerontolojik sosyal hizmetin bir diğer ayırıştırıcı yönüdür*

YAŞLILIKTA EKİP ÇALIŞMASI VE SOSYAL HİZMET

- Ekip çalışmasının problem çözme, iletişim ve geri-bildirim, liderlik, karar verme ve olası çatışmanın çözülmesi gibi dinamikleri taşıyan birçok güçlü yönü vardır ve yaşlılara sunulacak hizmetlerde çok önemli bir yer tutar.
- Sosyal hizmet mesleğinin savunuculuk temeli ve kamu ve özel sektördeki hizmet sistemleri hakkındaki bilgisi, sosyal hizmet uzmanlarının interdisipliner uygulamanın geliştirilmesi, hizmetler arasında eşgüdümün sağlanması, dublikasyonun engellenmesi ve koruyucu hizmetlerin sunulması konusunda öne çıkmasına yardımcı olmaktadır.

İTERDİSİPLİNER EKİPTE SOSYAL HİZMET

UZMANININ ROLLERİ

Teşhis-İnceleme:

1. *Fiziksel:* Kısa bir sağlık geçmişi, işlevsel yetenekleri, görünümü ve gözlenen davranışları.
2. *Psikolojik:* Duygu, ruh hali, hayata bakış tarzı, kişilik özellikleri, bilişsel işlevsellik düzeyi, benlik imajı.
3. *Sosyal:* Serbest zaman etkinlikleri, sosyal rolleri, destek ağı, eğitim ve mali durumu.
4. *Kültürel:* Değerleri, kuralları, “hasta rolü” tanımlaması, hastalığın nedeni ve tedavisi konusundaki inançları, iletişim kalıpları.
5. *Çevresel:* Yaşam koşulları ve evin güvenli ve bağımsız bir yaşam sürdürmeye elverişli olup olmaması.
6. *İnançsal:* İnsanların rolleri ve sorumlulukları hakkındaki inançları, yaşama ilişkin kuralları, inanç sistemleri, tıbbi tedavi almayı isteyip istememesi

➔ **Vaka yönetimi ;**

hastanın ve ailesinin en üst düzeyde işlevsel olabilmesini kolaylaştırmak için toplum kaynaklarıyla bağlantı kurmasına yardımcı olmak ve bunların eşgüdümünün sağlanmasını da kapsamaktadır. Bu rolün yerine getirilebilmesi için toplum kaynakları, bu kaynaklara nasıl ulaşılacağı, hasta-ailenin kaynaklarla nasıl bir araya getirileceği, kaynaklara havale etme, hasta ve ailesi için savunuculuk ve yorumlayıcılık yapmak gerekmektedir

► **Bireysel danışmanlık:** Psiko-sosyal danışmanlık hasta ve/veya ona bakım veren kişi için aile terapisi, gevşeme ve stres yönetimi eğitimi çeşitli yollarla depresyon ve anksiyete gibi ruhsal hastalık problemlerinin tedavisini kapsar.

► **Toplum Kaynakları Konusundaki Uzmanlık:**

Toplum kaynakları ve bu kaynakların nasıl kullanılabileceği konusunda sahip olunan bilgi sosyal hizmet mesleğinin önemli bir parçasıdır. Bu bilgi uygun kaynakların belirlenmesi ve kullanılması için yüksek düzeyde müzakere ve pazarlık yapma becerisine sahip olunmasını gerektirir.

► **Krize Müdahale:** Sosyal hizmet uzmanlarının yaşlıların karşılaştıkları kriz durumlarında müdahale yapması görevleri arasındadır.

- **Grup alışması:** Hastalar-aileler veya bakım vericilerin depresyon, Alzheimer hastalığı, kanser ve diyabet gibi spesifik hastalıklarla baş edebilmesi için grup psikoterapisi ve destekleyici psikoeğitimsel gruplar düzenlenebilir.
- **Liazyon:** Sosyal hizmet uzmanının hasta/aile ve profesyonel toplum arasında bağlantı kurar. Bu durum özellikle hastanın tedavi kurumundan uzak bir yerde bulunması durumunda çok daha önemlidir.
- **Savunuculuk:** Sosyal hizmet uzmanının etik konular, gizlilik, yönergeler, kültürel/etnik faktörler ve hasta/ailesinin hakları konusundaki bilgisi sistemin gerekleri ile hastanın gereksinimleri arasında bir dengenin kurulmasında yardımcı olur.

Sonuç olarak : Yaşlanma sürecinde, ego süreçleri, biyopsikososyal tehlikelere karşı koymak için yardıma ihtiyaç duyar. Maalesef, bireyin baş edebilme yeteneği tehlikelere karşı koymada yetersizdir. Yeni değer sistemlerini kabul etme yeteneği ve yeni değişiklere uyum yeteneği, erken yaşların gelişiminde olgunluğa ulaşmada önemlidir.